

Joods
Cultureel
Kwartier

Jaar- verslag 2021

Het Joods Cultureel Kwartier bestaat uit het Joods Museum met het Joods Museum Junior, de Portugese Synagoge, de Hollandsche Schouwburg en het Nationaal Holocaustmuseum.

Inhoud

3	Voorwoord
4	Bezoekcijfers 2021
7	Tentoonstellingen
15	Voortgang restauratie Portugese Synagoge
17	Ontwikkeling Nationaal Holocaustmuseum
18	Joods Museum junior
19	Development
21	Publiek: Marketing & Communicatie
22	Publiek: Educatie
25	Sales & Evenementen
26	Museumshop
27	Collecties & Kenniscentrum
32	Menasseh ben Israel Instituut
33	Samenwerking & Onderzoek
35	Lezingen & Publicaties
39	Personeel & Organisatie
39	Besturen
40	Financiële ondersteuning
42	Verkorte jaarrekening

Voorwoord

Wij presenteren u met veel genoegen het verslag van onze activiteiten in het jaar 2021. Na 2020 stond ook dit jaar in het teken van de coronacrisis, met maatregelen die het museumbezoek reguleerden, het opschuiven en annuleren van tentoonstellingen en evenementen, en desondanks contact houden met onze achterban en medewerkers. Net als veel andere culturele instellingen bevindt het Joods Cultureel Kwartier zich organisatorisch en financieel in zwaar weer, maar we weten ons zeer gesteund door een betrouwbare overheid en vele trouwe institutionele en private partners. We hebben er veel vrienden bij gekregen, die ons steeds het gevoel geven dat we er voor hen toe doen.

2021 was evengoed een jaar waarin we, zij het soms tegen de klippen op, veel van onze ambities hebben weten waar te maken. De voorbereidingen op de bouw en de inhoudelijke ontwikkeling van het Nationaal Holocaustmuseum verliepen zo voorspoedig als onder de gegeven omstandigheden mogelijk was en we gaan ervan uit dat nieuwe, belangrijke museum aan de Plantage Middenlaan, tegenover de Hollandsche Schouwburg, in september 2023 te kunnen openen.

In het Joods Museum hebben we tentoonstellingen gemaakt zoals u van ons gewend bent, bijvoorbeeld over het Waterlooplein en over fotograaf Fred Stein. Complexere maatschappelijke vraagstukken kregen de aandacht in de tentoonstelling *Zijn Joden wit?*, die stilstond bij de ingewikkelde positie van Joden in het diversiteitsdebat. Deze tentoonstelling kreeg grote aandacht in de media. De presentatie *Levie Zadok en zwarte piet: twee karikaturen* ging in op de herkomst van de omstreden zwarte piet-figuur in Nederland. Zowel de tentoonstelling als de presentatie weerspiegelen onze overtuiging dat we als Joods Cultureel Kwartier de verplichting hebben en het lef moeten hebben om ook maatschappelijk complexere thema's rond antisemitisme, discriminatie en onverdraagzaamheid te programmeren. Ze passen bovendien in ons streven om een betrouwbare, goed geïnformeerde partij te zijn in het publieke debat en ons streven naar een integrale visie op diversiteits- en inclusiviteitsbeleid.

We willen hier graag onze dank uitspreken aan al onze medewerkers, vrijwilligers, rondleiders, zzp'ers, bestuursleden en leden van de raden van toezicht, en al onze trouwe sponsors, vrienden en ten slotte, maar niet in de laatste plaats, onze bezoekers. Als de coronacrisis iets duidelijk heeft gemaakt, dan is het wel het belang van maatschappelijke verbondenheid en onderlinge solidariteit. Dat wij daar met onze programmering een steentje aan mogen bijdragen, beschouwen wij als een voorrecht.

Emile Schrijver
algemeen directeur

Liesbeth Bijvoet
zakelijk directeur

Bezoekcijfers 2021

Foto: Ernst van Deursen

Portugese Synagoge

Joods Museum + junior

Foto: Ernst van Deursen

Nationaal Holocaust museum

Artist impression Nationaal Holocaustmuseum: beeld Office Winhov

Hollandsche Schouwburg

Foto: Chris van Houts

Bereik op Social Media

Facebook 17.755

588 nieuwe volgers

Instagram 3912

1.023 nieuwe volgers

Twitter 5704

683 retweets

Linkedin 2175 volgers

5.030 interacties

YouTube 1190 volgers

17.500 kijkuren

Bezoek locaties

Joods Museum

34.540

Portugese Synagoge

19.658

Het Nationaal Holocaustmuseum en de Hollandsche Schouwburg gaan in 2023 weer open.

Website bezoek

Joods Cultureel Kwartier
449.783

Joods Monument
378.577

Totaal aantal bezoekers
Joods Cultureel Kwartier

54.198

Ons verhaal

Welkom in het Joods Cultureel Kwartier. Vier locaties op nog geen vierkante kilometer. Al ruim vier eeuwen in het hart van Amsterdam. Een verzameling museale plekken, nét zo divers als haar bezoekers. Op de kruising tussen Joodse cultuur en kunst wandel je door de geschiedenis en verdwaal je in de verhalen. Van meest modern tot eeuwenoud. Verbaas, verwonder of verdiep je. Reflecteer of herdenk. Begin een goed gesprek of een gezonde discussie. Ontdek alle kanten van het Joodse verhaal. Wij zijn open voor iedereen.

Tentoonstellingen

Joods Museum

In de zeventiende en achttiende eeuw was Amsterdam een van de grootste en belangrijkste Joodse steden van de wereld. Dat zie je nog altijd terug in het Joods Museum, dat gevestigd is in vier prachtig bewaard gebleven monumentale synagogen uit die tijd. Van moderne kunst tot eeuwenoude geschiedenis: met schilderijen, ceremoniële voorwerpen, films en 3D-presentaties wordt een eigentijds en volwaardig beeld gegeven van de Joodse religie en cultuur in Nederland door de eeuwen heen. Daarnaast zijn er altijd een of twee tijdelijke tentoonstellingen.

Waterlooplein - De buurt binnenstebuiten

2 oktober 2020 t/m 13 juni 2021
(data aangepast wegens de gedwongen sluiting)
Conservator: Titia Zoeter

Met bodemvondsten, foto's, filmmateriaal, 3D-reconstructies en objecten vertelde deze tentoonstelling verhalen uit de vierhonderd jaar geschiedenis van het hart van de voormalige Jodenbuurt. De tentoonstelling was deel van een samenwerkingsproject van het Amsterdam Centre for Ancient Studies and Archaeology (ACASA), Bureau Monumenten en Archeologie van de gemeente Amsterdam en het Joods Museum.

Van de reactiewand
'Mazzel Tov, heerlijke expositie! Als 'ras-Amsterdamse' genoten [...] alles is prachtig en vooral de markt zelf met de verkopers.'

Little Italy, New York 1943. Foto: Fred Stein

Foto: Peter Lange

Een graf in de wolken - over het gedicht Todesfuge van Paul Celan

11 december 2020 t/m 16 mei 2021
(de tentoonstelling is wegens de gedwongen sluiting nauwelijks open geweest)
Conservator: Judith Hoekstra, i.s.m.
gastconservatoren Paul Sars en Helly Oestreicher

In mei 1945 schreef de Roemeens-Joodse dichter Paul Celan (1920-1970) het gedicht *Todesfuge* over de verschrikkingen van de Holocaust. Een origineel typoscript van het gedicht vormde de kern van deze tentoonstelling, die zich richtte op het leven van Celan, op de betekenis en ontvangst van *Todesfuge* en op de impact van het gedicht op andere kunstenaars.

Uit het gastenboek
'Een heel intense en verdrietige beleving en ook weer prachtig hoe Celan en alle andere kunstenaars schoonheid in deze tragiek leggen. [...] Het blijft resoneren in mijn hoofd.'

Gil & Moti – Forget & Remember

5 juni t/m 28 november 2021
Conservator: Judith Hoekstra

Gil Nader en Moti Porat komen uit Israël maar wonen sinds 1998 in Rotterdam. Naast een echtpaar vormen ze ook het artistieke duo Gil & Moti. Op uitnodiging van het Joods Museum maakten zij een tentoonstelling waarin zij de achtergrond en migratiegeschiedenis van hun Joods-Israëliëse families, de complexiteit van hun eigen identiteit en die van hun geboorteland portretteerden. Persoonlijke collecties, intieme video-interviews en een audiotour speelden een centrale rol.

Uit het gastenboek

‘Aangrijpend en hartverscheurend’, ‘Heel ontroerend en heel herkenbaar! Geeft indringende inzicht in Israëls immigranten en hun achtergrond’, ‘Onwaarschijnlijk mooie tentoonstelling’.

Fred Stein. Dresden, Parijs, New York – fotograaf in ballingschap

9 juli t/m 7 november 2021
Conservator: Bernadette van Woerkom i.s.m.
gastconservator Rixt Bosma en Peter Stein.

Voor het eerst was het werk van Fred Stein in Nederland te zien. Deze fotograaf, die nazi-Duitsland ontvluchtte en zich vestigde in New York, was een van de vroege meesters van de sociaal-documentaire fotografie én een van de belangrijke portretfotografen van zijn tijd. Zijn portretten van tijdgenoten als Albert Einstein, Hannah Arendt en Marc Chagall werden iconisch. Na Steins dood raakte zijn werk in de vergetelheid, maar recent werd het herontdekt.

Uit het gastenboek

‘Ik heb ontzettend genoten van de Fred Stein tentoonstelling. Heel hartelijk dank voor alle liefde, kennis en tijd die jullie hierin hebben gestopt.’; ‘Indrukwekkend. Prachtige foto’s maar vooral de verhalen erachter slaan in als een bom!’

Fred Stein with Leica, photo by Lilo Stein, France ca. 1935 © Fred Stein Archive

Sigalit Landau – Between Worlds

3 december 2021 t/m 27 maart 2022
Conservator: Judith Hoekstra

De internationaal bekende Israëliëse kunstenaar Sigalit Landau werkt veel in en bij de Dode Zee, het extreem zoute meer in het grensgebied van Jordanië en Israël. Haar spectaculaire zoutsculpturen, gemaakt door voorwerpen lange tijd in het meer te hangen en het zout erop te laten kristalliseren, waren voor het eerst in Nederland te zien. In video-installaties en andere werken in deze overzichtstentoonstelling richtte Landau zich ook op de Dode Zee als een plek die politiek en ecologisch beladen is. Het museum produceerde een serie podcasts als begeleiding bij de tentoonstelling.

Uit het gastenboek

‘The exhibition Sigalit Landau is just amazing’, ‘Zo mooi deze onderzeese wereld op het droge...’

Rammelaars! Rammelaars! Rammelaars! – De curieuze collectie van Heinz Keijser

17 december 2021 t/m 6 juni 2022
Conservatoren: Mirjam Knotter en Lisa de Goffau

Heinz Keijser, die uit nazi-Duitsland vluchtte en tijdens de oorlog in Nederland onderdook, begon op volwassen leeftijd rammelaars te verzamelen. Uiteindelijk bezat hij er bijna duizend, uit alle tijdperken en windstreken en van alle denkbare materialen, van goud en zilver tot plastic. De tentoonstelling toonde de bij kenners vermaarde verzameling in al haar glorie. Tegelijk werd een verbinding gelegd met het persoonlijke leven van Keijser, die door het verzamelen probeerde zijn verwoeste bestaan na de Holocaust opnieuw zin en betekenis te geven.

Eerste reactie uit het gastenboek

‘Wat een geweldige prachtige verzameling!’

Collectie Keijser, inv. nr. 0114. Foto: Peter Lange

Presentatie

Levie Zadok en zwarte piet: twee karikaturen

30 oktober 2020 t/m 3 januari 2021

Naar aanleiding van een publicatie van Ewoud Sanders werd een mini-tentoonstelling gewijd aan Levie Zadok, een creatie van de Amsterdamse onderwijzer Jan Schenkman (1806-1863), die eerder de figuur van Zwarte Piet in een boekje had opgevoerd. Schenkman gaf beide figuren stereotyperingen mee die het christelijke en witte publiek in die tijd gemakkelijk vond en die tot op de dag van vandaag doorwerken.

Foto: Nienke Fonk

Zijn Joden Wit?

9 juni t/m 1 augustus 2021

Gastconservatoren: Gideon Querido van Frank, Lievnath Faber, Anousha Nzume

Antisemitisme is terug van nooit weggeweest. In *Zijn Joden Wit?* boog het Joods Cultureel Kwartier zich, samen met verschillende gastconservatoren,

over de vraag waar Joden zich bevinden op het spectrum van de huidige identiteits- en representatiepolitiek. Worden zij gezien als daders of slachtoffers? Als bevoorrecht of benadeeld? Hoe zien zij dat zelf? En hoe zien anderen hen? Een compilatie van video-interviews met direct betrokkenen werd ingebed in een historische en maatschappelijke context.

Uit het gastenboek

'Geweldig goed dat jullie dit initiatief nemen! Hoop dat het tot veel discussie en vooral solidariteit mag leiden tussen alle minderheidsgroepen.'

Presentaties Kunstkabinet

Portret van een Joods jongetje, Isidor Kaufmann

Topstukken uit het kunstdepot

4 september 2020 t/m 28 februari 2021

Conservator: Lisa de Goffau

Het Joods Museum presenteerde een selectie topstukken uit de eigen kunstcollectie, alle verworven dankzij de hulp van schenkers. Het ging om werken van bekende 19e- en 20e-eeuwse Joodse kunstenaars zoals Isidor Kaufman, Isaac Israels en Eduard Frankfort. De presentatie was onderdeel van 'De kracht van onze Nederlandse collecties', een gezamenlijke actie van de Vereniging Rembrandt en de Turing Foundation.

William Kentridge

13 augustus t/m 24 oktober 2021

Conservator: Judith Hoekstra

In 2012 presenteerde het Joods Historisch Museum de eerste tentoonstelling in Nederland van de Joodse Zuid-Afrikaanse kunstenaar William Kentridge. Als afscheidscadeau voor Menno Paktor, jarenlang als bestuurder verbonden met het Joods Cultureel Kwartier en een groot liefhebber van Kentridge, werd een tentoonstelling samengesteld met recent werk van de kunstenaar uit de particuliere EKARD COLLECTION.

Gabriel Lester – Melancholia in Arcadia

4 september 2020 t/m 28 februari 2021

Conservator: Judith Hoekstra

In de coronaperiode waren veel sterfgevallen te betreuren. Het Joods Museum vroeg daarom Gabriel Lester (Amsterdam, 1972) zijn kunstwerk *Melancholia in Arcadia* voor de ramen van het Kunstkabinet te installeren. Het werk, een 'wapperend' kanten gordijn dat bevroren is in tijd en ruimte, is geïnspireerd op een Joods rouwritueel, waarbij de ramen worden geopend om de ziel van de overledene de ruimte te geven het lichaam te verlaten.

Melancholia in Arcadia, Gabriel Lester. Foto: Bas de Brouwer

Een feest van licht: Chanoeka

29 oktober 2021 t/m 9 januari 2022

Conservator: Irene Faber

Ter gelegenheid van Chanoeka werd een keuze uit de 144 chanoeka's uit de collecties van het Joods Museum en de Portugese Synagoge getoond, die de geschiedenis en de diversiteit van Joden in Nederland weerspiegelen. De lampen waren afkomstig uit vier eeuwen en verschilden sterk in materiaal en vormgeving. Pronkstuk was een nieuw verworven zilveren exemplaar dat in 1888 werd gemaakt naar voorbeeld van een lamp uit de vroege 17e eeuw, die ernaast werd getoond.

Joods Museum junior

Binnen de muren van het Joods Museum vind je ook het Joods Museum junior. Hier kunnen kinderen zich onderdompelen in de Joodse cultuur. Het museum is ingericht als het huis van een Joodse familie.

Droombos - Eli Content

28 november 2019 t/m 30 mei 2021

Eli Content maakte voor de zolder van het Joods Museum junior een Droombos vol clowneske figuren. Hij liet zich hierbij inspireren door de wandschilderingen van Marc Chagall voor het Joods Theater in Moskou. Kinderen konden in het atelier droomfiguren maken en deze in het Droombos ophangen. Er was ook een schrijfplek, om een droom aan het bos toe te vertrouwen.

Foto: Peter Lange

Eden en de Gulden Regel – virtual reality

7 juli 2021 t/m 26 juni 2022

Eden en de Gulden Regel is een ervaring voor jong en oud, die VR-kunstenaar en verhalenverteller Abner Preis heeft gemaakt voor de zolder van het Joods Museum junior. Met een VR-bril op gaat de bezoeker met het meisje Eden mee op een magische reis om de betekenis van de Gulden Regel te ontdekken. Deze leefregel blijkt al duizenden jaren te bestaan en in culturen over de hele wereld voor te komen: 'Wat jij niet wilt dat jou geschiedt, doe dat ook een ander niet.' Terug van de VR-reis kunnen kinderen een eigen bloem knutselen om daarmee de wereld mooier te maken.

Figuren uit Droombos, Joods Museum Junior (Joods Cultureel Kwartier), 2019. © Eli Content

Tentoonstellingen elders

Ondanks sluitingen van musea in Nederland en andere landen zijn er afgelopen jaar weer diverse collectiestukken uitgeleend ten behoeve van tentoonstellingen elders. Er zijn 85 stukken uitgeleend aan Nederlandse musea en 15 stukken waren te zien in tentoonstellingen in Duitsland en België.

Our courage. Jews in postwar Europe 1945-1948

Jüdisches Museum, Frankfurt
24 maart t/m 31 augustus 2021

Een aantal stukken uit de collectie van het Joods Museum werden uitgeleend aan het Jüdisches Museum in Frankfurt. Deze tentoonstelling was te zien in het pas geopende, nieuwe gebouw van het museum.

Tussen werelden, Chagall en hedendaagse kunstenaars

Museum Krona, Uden
5 juni t/m 10 oktober 2021

Aantal bruiklenen uit de collectie van het Joods Museum.

Hier stehe ich. Gewissen und Protest 1521-2021

Museum van de Stad Worms in Andreasstift, Worms
3 juli t/m 30 december 2021

Op deze tentoonstelling was *De Remonstrantie* van Hugo de Groot vanuit de collectie van Ets Haim te zien.

Sam Drukker – Onderweg

Museum Jan, Amstelveen
5 november 2021 t/m 26 juni 2022

Aantal bruiklenen uit de collectie van het Joods Museum.

Tekening van het Bosch, 1944, Walter Seattiel, 1890-1948 (Collectie Joods Museum)

Tewerkgesteld in het Amsterdamse Bos – Joodse werkkampen in en rond Amsterdam 1941-1944

Het Amsterdamse Bos, Amsterdam
2 september 2021 t/m 3 april 2022

In het kader van 75 jaar bevrijding toonde het Amsterdamse Bos een tentoonstelling over de werkkampen voor Joodse mannen, die in de Tweede Wereldoorlog verplicht in het bos tewerk werden gesteld. Hun tragische geschiedenis werd voor het eerst uitgebreid belicht.

De gemeente Amsterdam/het Amsterdamse Bos organiseerde een tentoonstelling in samenwerking met het Joods Cultureel Kwartier, onderzoeker Lion Tokkie, Stichting De Terugkeer en het Stadsarchief Amsterdam.

Voortgang restauratie interieur Portugese Synagoge

In 2017 begon het restauratieproject van het interieur van de Portugese Synagoge. Dit project valt onder de verantwoordelijkheid van de Cepig en wordt uitgevoerd door het Bureau Bouwhistorisch Onderzoek en Restauratie onder leiding van Frederik Franken met ondersteuning van het Joods Cultureel Kwartier.

In 2021 zijn de volgende vorderingen gemaakt:

In februari kwam een rapport uit van een uitgebreid vooronderzoek, uitgevoerd door Bruijs en Streep restauratie Atelier. Naar aanleiding daarvan vond in augustus de restauratie van het onderste gedeelte van de hechal plaats.

Hierbij is onder andere het finer aangevuld en/of opnieuw vastgelijmd. Oude laklagen zijn van de zuilen verwijderd en ontbrekende lijsten en profielen waar nodig aangevuld. Het geheel is opnieuw in de was gezet. Al het hang en sluitwerk is gereviseerd en er zijn extra sleutels bijgemaakt.

Daarnaast zijn er door Jaap Boonstra monsters genomen om een beter beeld te krijgen van de diverse afwerkingslagen.

Proefrestauratie

In augustus vond daarnaast, naar aanleiding van een eerder opgemaakt conditierapport door RNA Restauratie Nijhoff Asser, een proefrestauratie plaats aan het wolvlok-goudleerbehang in de hechal. Dit heeft gezorgd voor een beter inzicht in de restauratie methodiek en in de herstel en aanpassingswerkzaamheden die in voorgaande jaren zijn uitgevoerd. Er zijn ook een aantal vondsten gedaan, zoals de originele ophanglussen en verbindingen.

Gedurende de zomermaanden is er een uitgebreide risico inventarisatie gemaakt ten aanzien van het gebruik van kaarsen en de invloed die dit heeft op de conditie van het koperwerk.

Er is onderzoek gedaan naar de verschillende mogelijkheden om het koper schoon te maken en te lakken. De restauratiecommissie heeft op basis daarvan een aantal voorstellen gedaan, deze zijn in een rapport verwerkt en aan de gebruikers gepresenteerd.

Met deze voorstellen is tijdens de Museumnacht een proef gedaan. De resultaten waren positief, waarna metaalrestaurateur Michiel Langeveld in november de eerste kandelaars ter proefrestauratie heeft meegenomen.

We kijken terug op een succesvol restauratiejaar!

Ontwerpschets Nationaal Holocaustmuseum -
beeld Opera Amsterdam en Studio Louter

Ontwikkeling Nationaal Holocaustmuseum

In september 2021 is het pand van de voormalige Hervormde Kweekschool in eigendom overgedragen van de gemeente Amsterdam aan het museum. Vervolgens is direct gestart met de eerste bouwwerkzaamheden, de aanleg van de warmte- en koudeopslag. Het architectonisch ontwerp voor beide panden van het museum is gemaakt door Office Winhov.

Museale presentatie

In 2021 zijn de onderzoekswerkzaamheden voor de museumpresentatie bijna geheel afgrond. Parallel hieraan werkten Opera Amsterdam en Studio Louter het eerste concept voor de museuminrichting uit tot een schetsontwerp en voorlopig ontwerp. Het definitief ontwerp is gereed in het voorjaar van 2022. In het museum staat het hermenselijken van slachtoffers centraal, en niet de onbevattelijke aantallen.

Programmering

Ondanks dat het Nationaal Holocaustmuseum vanwege bouwwerkzaamheden niet toegankelijk was, is in tien publieksmomenten aandacht gevraagd voor de geschiedenis van de Sjoa. Binnen de programmering zijn vier getuigen geïnterviewd over hun herinneringen aan de oorlog.

Organisatie

Het museum wordt gerealiseerd binnen een projectteam dat onder leiding staat van projectleider inhoud en conservator Sjoa Annemiek Gringold en projectleider bouw Micha Wijngaarde.

Samenwerking

Het museum werkte ook in 2021 samen met diverse organisaties; een greep uit de projecten:

- De conservator heeft een bijdrage geleverd aan de International Holocaust Remembrance Day The Hague, een initiatief van de Joodse gemeente Den Haag, de Israëlische ambassade en het Internationaal gerechtshof. De bijdrage ging over de Wassenaar Conference.
- De conservator heeft gastcolleges verzorgd op de Reinwardt Academie (januari 2021) en de Universiteit van Amsterdam (december 2021).
- Op verzoek van het nieuw ingerichte State Museum Sobibor en in samenwerking met het State Museum Majdanek nam de conservator deel aan een meerdaagse conferentie over educatieve activiteiten in het nieuwe museum in Sobibor.
- Twee medewerkers van het museum hebben zitting in het bestuur van de Stichting Jom Hasjoa-herdenking, die verantwoordelijk is voor de organisatie van de jaarlijkse herdenking op Jom Hasjoa.
- Op uitnodiging van ARQ Nationaal Psychotrauma Centrum nam de conservator zitting in de redactieraad van het magazine *Impact*.
- De conservator was op verzoek van het ministerie van VWS ook dit kalenderjaar expertlid van de Nederlandse IHRA-delegatie.
- Er is meegewerkt aan de tentoonstelling *Tewerkgesteld in het Amsterdamse Bos*, over dwangarbeid door Joden in de Tweede Wereldoorlog.
- Het museum heeft aan een student van de masteropleiding Heritage and Memory Studies een onderzoeksstageplaats geboden, gewijd aan beeldresearch voor de vaste presentatie.
- De educatiemedewerker heeft samen met derdejaars studenten Communication and Multimediadesign van de Hogeschool van Amsterdam een halfjaar samengewerkt aan het ontwerpen van educatieve activiteiten voor het museum.
- Samen met Herinneringscentrum Kamp Westerbork en Beeld en Geluid heeft de educatiemedewerker een eerste aanzet gemaakt voor een educatief project over de 'Westerborkfilm' van Rudolf Breslauer.
- Samen met het Nederlands Auschwitz Comité en het Verzetsmuseum Amsterdam ontwikkelde het museum educatief materiaal bij het nieuwe Nationaal Holocaust Namenmonument dat op 19 september 2021 is geïnaugureerd.
- Tevens is dit jaar meegewerkt aan publicaties. Twee voorbeelden: *Egodocuments in Dutch Jewish History* (Tel Aviv Amphora Books) met een bijdrage van Annemiek Gringold en een artikel in *Kleio*, het vakblad voor docenten geschiedenis van de hand van Inger Schaap en Marc van Berkel

Joods Museum junior

‘Wat jij niet wilt dat jou geschiedt, doe dat ook een ander niet’, oftewel de Gulden Regel, is leidend in het huidige Joods Museum junior. Het werkelijk begrijpen van deze regel en hem toepassen in je eigen leven verdient meer begeleiding dan het Joods Museum junior tot op heden gaf.

Middels een virtuele presentatie, gemaakt door kunstenaar en verhalenverteller Abner Preis, zien kinderen situaties waarin de Gulden Regel een rol speelt. Schrijfster Bibi Dumon Tak leende haar stem aan de productie. Daarnaast schreef ze teksten bij de verdiepende opdracht waarmee de Gulden Regel dichterbij de wereld van kinderen komt. Monique Rietbroek en Marit van der Meer stonden garant voor een fraaie context waarin de VR (virtual reality)-bril tot zijn recht komt: een tuin van Eden. Kinderen kunnen een zelfgemaakte bloem toevoegen die uitdrukt hoe ze de Gulden Regel willen toepassen in hun eigen leven. In de tuin van Eden en ook in het atelier worden objecten van kunstenaar Ida Kleiterp tentoongesteld.

Virtual reality. Foto: Ernst van Deursen

PAN Amsterdam

PAN Amsterdam is een beurs voor kunst, antiek en design die jaarlijks in november wordt gehouden. In 2021 was de beurs gericht op kinderen. Het Joods Cultureel Kwartier kreeg de gelegenheid om een stand in te richten met de VR-bril en een workshop te verzorgen. Een mooie kans om te zien hoe de bril ook buiten de context van het museum kan functioneren.

Vernieuwing

In het kader van de vernieuwing van het Joods Museum junior zijn diverse onderzoeken in gang gezet. In samenwerking met cultuursocioloog Anna Elffers zijn voorbereidingen getroffen voor een kwalitatief publieksonderzoek. In verband met beperkingen rondom corona is de uitvoering ervan vertraagd.

Diverse gesprekken vonden plaats met Minet de Wied, onderzoeker aan de Universiteit van Utrecht. Haar expertise op het gebied van empathie is gebruikt met betrekking tot de VR-productie.

Julia Rikken, stagiaire van de Hospitality Business School van Saxion te Apeldoorn, deed onderzoek naar ‘Gastvrijheid voor jong en oud’ in het Joods Museum junior. Alle aanbevelingen worden meegenomen in de vernieuwingsplannen.

Corona

Corona maakte het moeilijk tot onmogelijk om kinderen te ontvangen in de Tuin van Eden. Er is voorzien in schoonmaak van de VR-bril na elk gebruik en afstand van meer dan anderhalve meter tussen de stations. Bij het opzetten van de bril is begeleiding nodig, wat na de eerste lockdown een taak bleek die door veel oudere vrijwilligers niet volbracht kon worden.

Development

Fondsenwerving

Het afgelopen jaar is het Joods Cultureel Kwartier ondanks de pandemie wederom succesvol gebleken in het werven van externe middelen bij private vermogensfondsen, stichtingen, bedrijven en particulieren voor tijdelijke tentoonstellingen en het in aanbouw zijnde Nationaal Holocaustmuseum. Het Joods Cultureel Kwartier is voortdurend bezig met het aanboren van nieuwe bronnen ter bevordering van het museum en het beheren van de bestaande relaties. Relatiebeheer gebeurt via persoonlijk contact, het ontvangen van relaties op locatie en het op de hoogte houden van de laatste ontwikkelingen middels nieuwsbrieven. Ook corporate sponsorships krijgen niet aflatende aandacht. Voor de aankoop van nieuwe objecten en het relevanter maken, verbeteren en ontsluiten van de collectie ontvangt het Joods Cultureel Kwartier de komende jaren weer een bijdrage van de deelnemers aan de VriendenLoterij.

Naamswijziging VriendenLoterij

In 2021 is de BankGiro Loterij gefuseerd met de VriendenLoterij en ging vanaf augustus 2021 verder onder de naam VriendenLoterij.

Vrienden

Het vermogen van de Stichting Vrienden van het Joods Historisch Museum is ondergebracht in een aparte stichting, die in de nabije toekomst verandert in Stichting Vrienden van het Joods Cultureel Kwartier. Het bestuur is in samenspraak met de directie en relevante stafmedewerkers actief betrokken bij de werving en het onderhouden van het netwerk. De voorzitter en penningmeester van de stichting maken deel uit van de Raad van Toezicht van het Joods Museum.

Het afgelopen jaar zijn de ideeën van het bestuur geïnventariseerd en vormgegeven in een communicatieplan. De komende jaren ligt de nadruk op het werven van jonge Vrienden, geheel in lijn met de doelgroepen die het Joods Cultureel Kwartier aan zich wil binden. De verschillende erkentelijkheden die aan nieuwe Vrienden worden aangeboden is onder de loep genomen en gewijzigd. Sociale media spelen een steeds belangrijkere rol in de wervingscampagnes voor nieuwe Vrienden.

In 2021 zijn er 65 nieuwe Vrienden bijgekomen. De eindstand is dat het Joods Cultureel Kwartier eind 2021 in totaal 2.160 Vrienden heeft, die bijdragen met bedragen variërend van € 25 (nieuwe Vrienden vanaf € 50) tot € 10.000 per jaar. Een beperkt aantal draagt bij met een hoger bedrag. Het Joods Cultureel Kwartier blijft zich inspannen om Vrienden erop te wijzen dat zij ook hogere bedragen kunnen doneren. Dit gebeurt onder meer door het organiseren van een tweemaaljaarlijkse sponsordiner op een bijzondere locatie. In 2021 kon dat – net als in 2020 – niet doorgaan vanwege de coronamaatregelen. Het jaarlijkse bezoek aan PAN Amsterdam met Vrienden kon wel doorgaan. Andere geplande ontmoetingen vonden online plaats of werden uitgesteld.

Nalaten

In 2021 heeft het Joods Cultureel Kwartier zich aangesloten bij het initiatief *Laat cultuur uw nalatenschap zijn – Nalaten aan cultuur (nalaten-aan-cultuur.nl)*. Dit is het eerste landelijke platform voor het vergroten van de aandacht en het bewustzijn voor nalaten aan cultuur. De eerste gezamenlijke wervingscampagne heeft plaatsgevonden onder de noemer ‘Week van nalaten aan cultuur’.

Komend jaar komt er een nieuwe nalatenschapsbrochure van het Joods Cultureel Kwartier en zal er tevens een campagne komen om de mogelijkheid om te legateren nog nadrukkelijker onder de aandacht van het publiek te brengen.

Amerikaanse Vriendenstichting

In de Verenigde Staten heeft het Joods Museum een Vriendenstichting die opereert vanuit New York. Amerikaanse Vrienden doneren jaarlijks wisselende bedragen.

Publiek: Marketing & Communicatie

In 2021 is de afdeling Marketing & Communicatie samengevoegd met de afdeling Educatie tot een nieuwe afdeling Publiek. Deze samenvoeging leidt ertoe dat er een meer vanzelfsprekende samenwerking tussen beide afdelingen ontstaat om zo het leren, formeel en informeel, een meer centrale plek te geven in het publieksbereik.

Door concepten en producten te ontwikkelen op het snijvlak van educatie en communicatie waarmee de inhoud van het Joods Cultureel Kwartier ontsloten wordt, kan het Joods Cultureel Kwartier een grote slag slaan richting een nieuw publiek dat gericht is op het opdoen van nieuwe inzichten en perspectieven.

Joods Cultureel Kwartier 'Open voor iedereen'

Het jaar 2021 begon opnieuw in lockdown, de musea waren, net als tijdens de winter van 2020 gesloten. De stilstand die corona teweegbracht is gebruikt om met het managementteam en de afdeling Marketing opnieuw te kijken naar de positionering van het Joods Cultureel Kwartier en de verschillende locaties. Het Joods Cultureel Kwartier werd in 2012 als 'label' ontwikkeld en heeft in grote mate bijgedragen aan de markering en herkenbaarheid van het gebied. Met de komst van het Nationaal Holocaustmuseum in 2023 gaat het Joods Cultureel Kwartier een nieuwe fase in. Voor de herkenbaarheid onder de verschillende doelgroepen is het van belang om de identiteit van de verschillende locaties sterker naar voren te brengen. Het positioneringstraject is in samenwerking met ontwerp bureau Van Lennep ontwikkeld en uitgevoerd.

Het resultaat van dit traject is een nieuwe huisstijl met een pay-off die uiting geeft aan de ambitie om een breed, divers publiek te bereiken: 'Joods Cultureel Kwartier. Open voor iedereen'. Bovendien is de naam Joods Historisch Museum gewijzigd in Joods Museum en de naam van het Kindermuseum in Joods Museum junior. De nieuwe namen en huisstijl zijn vanaf november 2021 ingevoerd.

In de media 2021

In het coronajaar 2021 heeft het Joods Cultureel Kwartier opnieuw een aantal openingen moeten uitstellen en pas geopende tentoonstellingen moeten sluiten. In het eerst coronajaar werd in allerijl een flink aantal online-activiteiten ontwikkeld. Dat werd goed ontvangen door het vaste publiek, maar online-activiteiten moeten aan dezelfde kwaliteitseisen voldoen als offline-activiteiten, daarom is in 2021 minder ontwikkeld, maar van een hoger niveau. Ondanks de lockdowns was er veel aandacht in de media. Bijvoorbeeld voor de kunstkabinettentoonstelling *Zijn Joden Wit?*. Deze werd opgenomen in nagenoeg alle dagbladen, leidde tot radio-interviews en online publicaties, en werd door politici, denkers en opiniemakers bezocht.

Publiek: Educatie

De afdeling Educatie informeert, inspireert, verbindt en richt zich op alle bezoekers. Het Joods Cultureel Kwartier biedt zo, onder normale omstandigheden, een breed scala van educatieve activiteiten. Halverwege 2022 is de afdeling Educatie ingebed in de afdeling Publiek.

Onderwijs

Tijdens dit grillige jaar met coronamaatregelen was het aantal schoolbezoeken beperkt. Het Joods Cultureel Kwartier heeft desondanks leerlingen van bijna tweehonderd klassen mogen ontvangen. Op een aantal basisscholen zijn er klassikaal lessen gegeven. Naast bestaande programma's en projecten werd in 2021 een aantal nieuwe programma's ontwikkeld. Hieronder worden er enkele toegelicht.

LessonUp

De coronapandemie versterkte de wens om het online aanbod van het Joods Cultureel Kwartier beter te ordenen, toegankelijk te maken, en uit te breiden voor het onderwijs. Hieruit ontstond de ontwikkeling van lessen voor het platform LessonUp (een veelgebruikt medium door leraren), over onderwerpen die aansluiten bij het curriculum voor het primair en voortgezet onderwijs.

Een mens in pas vergeten...

In september 2021 werd het Nationaal Holocaust Namenmonument geopend. Hierbij is in samenwerking met het Verzetmuseum een educatief programma ontwikkeld. Dit programma getiteld *Een mens is pas vergeten...* werd tegelijk met de opening gelanceerd en is sindsdien al door honderden scholieren uit heel Nederland gevolgd.

De gebedshuizen

Samen met museum Ons' Lieve Heer op Solder en de Fatih Moskee werd de gebedshuizen tour voor het basisonderwijs verder ontwikkeld. Onder meer is een groep van museumdocenten getraind.

Foto: Ernst van Deursen

Educatie bij tentoonstellingen en ateliers

Eden en de Gulden Regel

Op de zolder van het Joods Museum junior is een virtual reality-ervaring ontwikkeld door kunstenaar Abner Preis. Met een vr-bril op ga je met Eden op een magische reis om de betekenis te ontdekken van de Gulden Regel ('wat jij niet wilt dat jou geschiedt, doe dat ook een ander niet'). Het decor wordt gevormd door beeldhouwkunst van Ida Kleiterp. Kinderen konden op verschillende momenten hun eigen noot of granaatappel toevoegen aan de bomen van Edens tuin en met Ida Kleiterp hun eigen granaatappel boetsen.

Overige ateliers en evenementen

Tijdens de tentoonstelling *Zijn Joden Wit?* waren er tekenworkshops onder leiding van kinderboekenmaker Mylo Freeman. Ook is *Tofdrup* opgericht: een plek waar iedereen anders is, en dat is heel gewoon. Fotodok gaf workshops documentaire fotografie bij de tentoonstelling van Fred Stein. Met Chanoeka werden er kandelaars en kaarsen vervaardigd.

Overige projecten

Tijdens *Open Joodse Huizen - Huizen van Verzet* werden verhalen van Joden en verzetslieden verteld vanuit de historische plekken waar deze zich hebben afgespeeld. Vanwege de coronabeperkingen is de editie 2021 volledig online georganiseerd, samen met een professionele live stream-organisatie.

Speciale projecten

ASK

Mede dankzij steun van het VSB fonds kon het I ASK-team, bestaande uit Irith Koster (TACT) ondersteund door Yair van de Wieken, Judith Whitlau en Petra Katzenstein (Joods Cultureel Kwartier), voldoen aan de vele verzoeken van collega-instellingen om presentaties, workshops en trainingen te geven. Hieruit blijkt de groeiende belangstelling voor I ASK in het afgelopen jaar.

Intern kon een belangrijke vraag vanuit de organisatie geadresseerd worden: afdelingen zoals Collectie en Communicatie deden kennis op over de I ASK-methode. Zij gaan verder onderzoeken hoe I ASK van nut kan zijn binnen het eigen vakgebied. Daarmee wordt de methode steeds beter geïntegreerd in het gehele Joods Cultureel Kwartier.

Het team van het Nationaal Holocaustmuseum heeft tijdens de ontwikkelingsfase diverse bijeenkomsten met het I ASK-team georganiseerd. Daarin is gewerkt aan de verhaallijn en de educatieve leidraad.

Extern zijn presentaties, workshops, terugkomsessies en trainingen gegeven aan:

- Nationaal Archief, Den Haag
- Haags Historisch Museum en Museum de Gevangenpoort, Den Haag
- Coda, Apeldoorn
- Bibliotheek van Leeuwarden
- Reinwardt Academie, Amsterdam
- Onze Lieve Heer op Solder, Amsterdam
- Het Zuiderzeemuseum, Enkhuizen
- Het Groninger Museum
- Visual Thinking Strategies Nederland

Er zijn twee trainers opgeleid waarmee het team de groeiende belangstelling vooralsnog aankan.

De coronamaatregelen maakten het noodzakelijk om de trainingen online te realiseren. Dankzij de creativiteit

van de trainers, de behoefte om door te gaan ondanks beperkingen en bereidheid van de deelnemende musea zijn de inmiddels talloze online-ervaringen zeer positief.

Vanwege de positieve feedback op deze werkvorm wordt het I ASK-trainingstraject nu in hybride vorm aangeboden, met een mix van online sessies en fysieke bijeenkomsten, hetgeen de toegankelijkheid van het traject verder vergroot.

Joods Monument in 2021

De herinneringswebsite Joods Monument werd in 2021 bijna 700.000 keer bezocht (689.702 sessies), door 378.577 bezoekers. Ten opzichte van 2020 betekent dat voor het aantal sessies een stijging van 11% en voor het aantal bezoekers een stijging van bijna 12%.

Om zelf aanvullingen te kunnen doen hebben zich in 2021 ruim 1.100 mensen als gebruiker geregistreerd, waaronder 65 docenten in het kader van het educatieve programma *Wordt Gemist*. Door hen (en de redactie) werden in 2021 bijna 9.000 afbeeldingen toegevoegd aan de persoonspagina's van de slachtoffers, variërend van portret- en familiefoto's tot foto's van persoonlijke documenten. Behalve de afbeeldingen werden ook 2.955 aanvullingen gedaan als verhaal, soms uitgebreide herinneringen, soms een korte opmerking.

Ondanks dat gebruikers zelf hun aanvullingen kunnen doen, wordt ook de redactie van het Joods Monument veelvuldig geraadpleegd. De redactie ontving en beantwoordde ruim 2.500 e-mails. Net als in 2020 werkten de (vrijwillige) redactieleden vrijwel het hele jaar vanuit huis.

Museum Plus Bus

Stichting Museum Plus Bus, een samenwerkingsverband van verschillende Nederlandse musea, richt zich op groepen senioren die door hun lichamelijke conditie, geïsoleerde leefomgeving of financiële situatie niet zelfstandig op pad kunnen. Dankzij de steun van de VriendenLoterij en haar deelnemers is het mogelijk om ouderen een geheel verzorgd arrangement in ons museum aan te bieden.

Omdat de drempel om naar het museum te gaan voor ouderen dit jaar hoog was, heeft Museum Plus Bus het alternatief *Topstukken on Tour* voortgezet. Zestien replica's van meesterwerken uit zestien Nederlandse musea – waaronder Isidor Kaufmanns *Portret van een Joods jongetje* – verbleven steeds gedurende twee weken in een verzorgingshuis. In deze tentoonstellingsperiode kwam ook een museumdocent langs om een inspirerende lezing te geven over de topstukken. De zestien replica's zijn naar in totaal 108 locaties gegaan en op deze manier hebben in 2021 ruim 10.000 senioren in verzorgingshuizen kunnen genieten van kunst en cultuur. Daarnaast werd tweemaal het magazine *Totzo!* uitgegeven. Het magazine werd bij 80.000 ouderen bezorgd.

In het voorjaarsnummer van *Totzo!* stond een zelfportret van Charlotte Salomon. In het najaarsnummer stond Emanuel de Wittes *Interieur van de Portugese synagoge te Amsterdam* (1680).

In het najaar van 2021 werd er een rit georganiseerd met de Museum Plus Bus naar het Joods Museum. Met deze rit werd uitgetest hoe een groepsreis zou verlopen met de nieuwe maatregelen. Lukte het de senioren om hun QR-code te laten zien? En hoe ervoeren zij de reis met een mondkapje? Helaas kwamen er snel weer striktere maatregelen en moest het bij deze testrit blijven.

Jongeren bij Holocaust-namenmonument. Foto: Bete Photography

Sales & Evenementen

De afdeling Sales & Evenementen organiseert en coördineert de evenementen van het Joods Cultureel Kwartier. De culturele evenementen hebben tot doel een verbreding en uitdieping van de thema's die door de vaste en tijdelijke tentoonstellingen worden aangedragen, alsmede door aan de Holocaust gerelateerde thematiek. Daarnaast houden ze de achterban betrokken en trekken nieuwe belangstellenden aan.

De evenementen behelzen een breed scala, van lezingen tot gesprekken, van *gallery talks* tot symposia, van discussies tot themadagen en van filmvertoningen tot theatervoorstellingen. Hierbij wordt veel belang gehecht aan het aangaan van samenwerkingen met verschillende organisaties, sprekers en partners.

Evenementen

2021 was ook voor Sales & Evenementen een jaar dat opnieuw vrijwel geheel gedomineerd werd door de coronamaatregelen. In de periode januari t/m medio juni zijn vrijwel alle evenementen geannuleerd, dan wel online uitgevoerd of verplaatst naar een latere moment in het jaar. Dit had met name zijn weerslag op de tentoonstellingen *Waterlooplein* en *Paul Celan - Een graf in de wolken*. Doordat deze tentoonstellingen midden in de lockdownperiode te zien waren konden ook de evenementen hieromtrent geen normale doorgang hebben.

Vanaf medio mei, de heropening, zijn ook de evenementen weer mondjesmaat opgestart. Ondanks dat er in verband met de 1,5 metermaatregel slechts een kleine groep aanwezig kon zijn (maximaal 20 personen), was er zeker enthousiasme bij het publiek. Bij evenementen waar een groter publiek werd verwacht, zoals bij de tentoonstelling *Zijn Joden Wit?*, werd ingezet op een livestream.

De jaarlijkse Jom Hasjoa-herdenking vond ook in digitale vorm plaats, en trok ruim 5.000 bezoekers online, vrijwel identiek aan 2020. Voor de Dodenherdenking op 4 mei is uitgeweken naar de landelijke herdenking op de Dam. Wel was de Hollandsche Schouwburg de gehele dag geopend om geïnteresseerden op een individuele manier te laten herdenken. Het publiek waardeerde dit zeer.

In de tweede helft van het najaar werden meer maatregelen opgeheven. Ook al was het nog steeds met beperkingen, het enthousiasme was groot. Naast de reguliere evenementen voor de tentoonstellingen *Forget and Remember* van Gil & Moti en *Fred Stein. Dresden, Parijs, New York* waren er veel aanvragen voor evenementen van derden. Zelfs de Museumnacht kon doorgang vinden, al was het met veel beperkingen. Ruim 4.000 bezoekers bezochten tijdens de Museumnacht de Portugese Synagoge, het Joods Museum en het Joods Museum junior. Een ongekend hoog aantal in coronatijd!

Sales

Ook het georganiseerde groepsbezoek had behoorlijk te lijden onder de maatregelen. In het begin van het jaar werden er nog veel aanvragen gedaan voor toeristisch groepsbezoek van cruiseschepen, echter vrijwel geen cruiseschip kon uitvaren. In het hele jaar is er slechts 1 cruisebezoek geweest. Overig toeristisch groepsbezoek kwam slechts mondjesmaat op gang. De beperkende reismaatregelen zorgden ervoor dat buitenlandse bezoekers niet altijd in de gelegenheid waren om internationaal te reizen. Via onze reseller-kanalen konden wij de binnen- en buitenlandse bezoeker goed bereiken.

Ook scholen konden vrijwel geen excursies organiseren. Er kwam een lichte opleving vanaf september t/m medio december. De scholen gingen weer structureel open en voorzichtig werden ook weer de eerste programma's geboekt. De nieuwe rondleidingen naar het Namenmonument, *Een mens is pas vergeten...*, zorgden mede voor enige regelmaat in de schoolbezoeken. Dit programma werd in 2021 maar liefst 30 keer geboekt.

Museumshop. Foto: Ernst van Deursen

Museumshop

Ook voor de Museumshop was 2021 een gebroken jaar. Het einde van de tentoonstelling *Waterlooplein* viel grotendeels in de lockdown. Daardoor werden er minder catalogi en kaarten van deze tentoonstelling verkocht dan geraamd.

De tentoonstelling met het werk van Fred Stein viel precies gunstig. Het Joods Museum heeft geen eigen catalogi hoeven maken, er was mooi bestaand werk. Wel werd er een eigen kaartenserie van Steins werk gemaakt, die zeer goed verkocht is.

Voor de tentoonstelling *Between Worlds* is er in nauwe samenwerking met de kunstenaar, Sigalit Landau, een serie afbeeldingen van haar werk op groot formaat gemaakt. Kwalitatief hoogstaand. De catalogus bij de tentoonstelling *Salt Years* was al eerder uitgegeven door uitgeverij Hatje Cantz.

In december opende de tentoonstelling *Rammelaars*. Bijbehorende catalogus is door de Stichting H. Keijser samengesteld en uitgegeven door Walburg Pers. Ook hierbij heeft het Joods Museum zelf een fraaie serie ansichtkaarten uitgegeven.

Wat betreft de internetverkoop is de samenwerking met Dutchmuseumgiftshop.nl uitgebreid. Op deze website werkt een aantal musea samen om het assortiment via de digitale weg onder de aandacht te brengen. De verkoop via dit kanaal stijgt gestaag. Door het aanzienlijk lager aantal toeristische bezoeken was het in de winkel van de Portugese Synagoge zeer rustig. De Museumshop hoopt en vertrouwt erop dat dit in 2022 weer zal aantrekken.

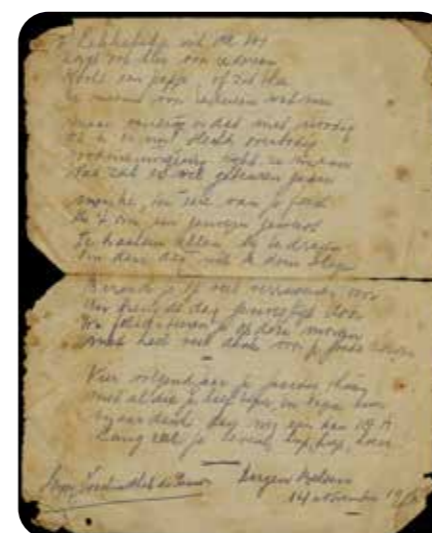
Collecties & Kenniscentrum

De instellingen van het Joods Cultureel Kwartier beheren een collectie van circa 100.000 museale voorwerpen die jaarlijks met enkele honderden stuks groeit. De collecties zijn ondergebracht en worden beheert door het Joods Museum. Het Nationaal Holocaustmuseum heeft geen eigen collectie. Het afgelopen jaar zijn er juist voor dit nieuwe museum veel nieuwe stukken aan de collectie toegevoegd.

Uitbreiding collectie Joods Museum

- 28 Schilderijen
- 44 Tekeningen
- 5 Grafische werken (gelegenheidsdrukwerk, prenten, affiches)
- 2 Joodse ceremoniële voorwerpen
- 1 Kunstinstallatie
- 60 Historische voorwerpen (persoonlijke bezittingen, reclameuitingen van Joodse bedrijven etc.)
- 272 Inventarisnummers met archieven en archiefstukken (manuscripten, dagboeken, brieven, bonkaarten, persoonlijke documenten, etc.)
- 167 Inventarisnummers met fotodossiers, fotoalbums en foto's (met in totaal ca. 1.600 afbeeldingen)
- 87 Opnames zijn toegevoegd aan de audio visuele-collectie
- 237 Nieuwe publicaties (boeken, brochures, catalogi) zijn toegevoegd aan de literatuurcollectie in het Kenniscentrum

Enkele bijzondere aanwinsten

'Receptenboek' van Leni Snapper-Sondervan

Het 'receptenboek' van Leni Snapper-Sondervan is eveneens een bijzondere aanwinst. Zij overleefde concentratiekamp Bergen-Belsen en hield jarenlang een receptenboek bij. Behalve recepten zitten

er in dit lijvige boek ook losse briefjes met gedichten. Medegevangenen maakten die voor haar verjaardag op 14 november 1944. Op de foto zie je het gedicht gemaakt door Steppie Joachimsthal-de Paauw.

Gevelborden Stoomververij en Chemische Wasserij De Jonge Paperel

Stoomververij en Chemische Wasserij De Jonge Paperel werd opgericht in 1920 door de broers Jacques en Alexander Paperel. Het hoofdkantoor was gevestigd aan de Tolstraat in Amsterdam. De Jonge Paperel breidde snel uit met acht filialen in Amsterdam eind jaren 30. De twee rode borden dateren waarschijnlijk uit deze periode tussen 1920 en 1930. Het bedrijf bleef tot het eind van de jaren 60 bestaan.

Aankoop met steun van de VriendenLoterij.

Manuscript van het boek *Eindstation Auschwitz* van Eddy de Wind

Een bijzondere aanwinst uit 2021 is het manuscript van het boek *Eindstation Auschwitz* door Auschwitzoverlevende Eddy de Wind (1916-1987). Hij publiceerde het boek, dat een van de eerste getuigenissen van een overlevende is, in 1946. De Wind schreef zijn boek toen hij nog in Auschwitz verbleef. Daarnaast werden ook een aantal foto's met betrekking tot Eddy de Wind overgedragen, zoals een foto van zijn huwelijk in Westerbork met Frieda (Friedel) Komorik op 25 mei 1943 (zie foto), en een foto van hem tijdens een toespraak die hij na de bevrijding in Auschwitz hield voor andere overlevenden van dit vernietigingskamp. Het manuscript zal straks te zien zijn in de vaste tentoonstelling in het Nationaal Holocaustmuseum.

Archief van de familie Van den Bergh

In langdurige bruikleen ontving het museum een ongeveer 200 stukken omvattend archief van de familie Van den Bergh. Het archief, dat betrekking heeft op de periode ca. 1860-1980, omvat een grote hoeveelheid fotoalbums, persoonlijke documenten, brieven en een fraai gastenboek van de villa 'Arcadia' van de familie in Nice uit 1928, met daarin onder andere de namen van Charlotte Salomon en Aletta Jacobs.

Zilveren chanoekalamp van Jacob Hendrik Helweg

Hoewel het museum al een omvangrijke collectie *chanoekiot* bezit, heeft zich in 2021 de mogelijkheid voorgedaan om een heel bijzondere lamp aan te kopen: een zilveren exemplaar gemaakt in 1888 door Jacob Hendrik Helweg (1836-1903). Deze lamp was tot nu toe onbekend in het oeuvre van deze zilversmid. De lamp was gedurende de maanden november/december te zien in een kleine presentatie in het Kunstkabinet.

De aankoop is mogelijk gemaakt met steun van de VriendenLoterij, Stichting Will en Rita Jaeger Fonds, Vrienden van het Joods Cultureel Kwartier en begunstigers die anoniem wensen te blijven, ter gelegenheid van het afscheid van Menno Paktor als bestuurslid en lid van de Raad van Toezicht verworven.

Tekeningen Herman Dijkstra (1904-1976)

De heer J. Dijkstra schonk een groep van 31 tekeningen van de hand van zijn vader Herman Dijkstra (1904-1976). Daarvan zijn 23 tekeningen gebruikt als illustratie in het boek *Het bittere kruid* (1957) van Marga Minco. De overige tekeningen kwamen tot stand in hetzelfde werkproces. Nadat hij halverwege de jaren 50 de opdracht kreeg om *Het bittere kruid* te illustreren, maakte Dijkstra honderden tekeningen en putte daarvoor uit zijn geheugen. Als kind 'keek hij zijn ogen uit' in de Joodse buurt van Groningen. Deze herinneringen en wat hij later in de oorlog zag, verwerkte hij in zijn tekeningen. 'Echte' illustraties die het verhaal volgen zijn het niet. Victorine Hefting, kunsthistorica en echtgenote van uitgever Bert Bakker, maakte een selectie uit de tekeningen. Marga Minco was blij dat *Het bittere kruid* niet op de gewone wijze geïllustreerd is, 'het zou een boek met plaatjes zijn geworden'.

Restauraties

In 2021 werden drie schilderijen en een zilveren *besamiet*-toren gerestaureerd dankzij een bijdrage van de VriendenLoterij.

Louis Hartz, *Paarden op het strand in Katwijk*, 1910-1920

Het betreft de volgende restauraties:

- Louis Hartz, *Paarden op het strand in Katwijk*, 1910-1920, olieverf op doek, 38 x 55 cm (zie afbeelding).
- Paul Citroen, *Zelfportret met gele achtergrond*, 1948, olieverf op doek, 40 x 30 cm.
- Maurits Léon (1838-1865), *De kleine oppas*, 1860, olieverf op doek, 47 x 65,5 cm.
- Besamietoren, zilver, deels verguld, ca. 1700, hoogte 42 cm.
- Uit de collectie van Ets Haim werden 14 boeken gerestaureerd.

Besamietoren

De monumentale toren die met filigraan smeedwerk is opgebouwd, was compleet zwart uitgeslagen. Een van de zes zilveren bolklauwpootjes ontbrak en op de plek waar deze behoorde te zijn was het filigraanwerk beschadigd. De toren is geheel gedemonteerd en de onderdelen zijn schoongemaakt. Op basis van een mal van een van de overige vijf identieke poten, werd een afgietsel gemaakt waarmee de toren weer in zijn oorspronkelijke staat hersteld kon worden. Op de plek waar de poot weer werd aangezet is het smeedwerk gerestaureerd.

Kenniscentrum, digitale dienstverlening en digitalisering

In verband met de sluiting van het museum en de coronamaatregelen was het Kenniscentrum in 2021 beperkt geopend.

Van 5 juni tot 19 december was het Kenniscentrum voor geïnteresseerden en onderzoekers op afspraak te bezoeken. In deze periode zijn er 232 bezoekers ontvangen. Door de beperkte opening maakten bezoekers versterkt gebruik van de mogelijkheid om online een informatievraag te stellen. In 2021 zijn er circa 1.350 vragen binnengekomen en behandeld. Daarnaast zijn er circa 400 verzoeken voor beeldmateriaal uit de collectie behandeld.

764 objecten uit de museale collecties zijn in 2021 voor het eerst gedigitaliseerd of voorzien van een nieuwe digitale afbeelding. Dit betreft grotendeels nieuwe aanwinsten, maar ook enkele stukken uit de collectie van de CEPIG of stukken die zijn gedigitaliseerd in verband met beeldaanvragen. Van vier objecten is een 360 graden-opname gemaakt en van zes objecten een 3D-scan.

Een grote groep archiefmateriaal, (ego)documenten, fotoalbums en losse foto's die betrekking hebben op de periode van de Tweede Wereldoorlog, is dit jaar door een externe partner voorbereid op digitalisering. Dit grootschalige digitaliseringsproject wordt uitgevoerd in samenwerking met andere instellingen uit het samenwerkingsverband van de Stichting Musea en Herinneringscentra 40-45. De resultaten van dit digitaliseringsproject zullen gedurende 2022 beschikbaar komen voor het publiek via de eigen website en via het platform Netwerk Oorlogsbronnen.

Ets Haim – Livraria Montezinos

Door de wereldwijde coronabeperkingen heeft Ets Haim in 2021 minder bezoekers kunnen ontvangen. Daar staat tegenover dat er een verschuiving heeft plaatsgevonden van een focus op kleinere, lokale activiteiten naar grotere, internationale activiteiten.

De noodzaak van digitale communicatie heeft voor Ets Haim een platform geopend voor het uitbreiden van een internationaal netwerk en heeft geleid tot globale samenwerkingsinitiatieven. Een voorbeeld hiervan is de deelname van Ets Haim aan de pilot *Portal for Judaica Libraries*, geïnitieerd door de Association of Jewish Libraries (AJL) in de Verenigde Staten. Ets Haim heeft een eigen website gekregen met relevante informatie voor onderzoekers. Doel van dit initiatief is op termijn een gemeenschappelijke 'voorkeur' te vormen voor de diverse, bij de AJL aangesloten Joodse bibliotheken. Een ander voorbeeld is het initiatief van de National Library of Israel om een ethische standaard te bepalen voor het verwerven van boeken met een niet te traceren of twijfelachtige herkomst. Bij het ontwikkelen van deze standaard is ook de conservator van Ets Haim betrokken.

Onderzoek heeft op kleine schaal kunnen plaatsvinden. Jonathan Salamon kon, dankzij de toekenning van een Fulbright-beurs voor zijn klavecimbelstudie aan het Conservatorium van Amsterdam, onderzoek doen naar de manuscripten van 18e-eeuwse Sefardische muziek die zich in Ets Haim bevinden. Op 9 mei heeft hij dit onderzoek afgesloten met een onlineconcert *Music of Many Worlds*, met onder andere werken van Abraham de Caçeres en C.G. Lidarti.

Op 14 november vonden er in het auditorium van het Joods Museum twee lezingen plaats over een handschrift uit de collectie van Ets Haim. Het onderwerp was *De Remonstrantie van 1615: Hugo de Groot en de rechten van de Joden*. Onder grote belangstelling hebben dr. David Kromhout en de rechtsgeleerde prof. Marc de Wilde dit belicht.

Daarnaast vonden er regelmatig filmopnames plaats. Een voorbeeld hiervan zijn de opnames voor *De bezette stad*, een film van de Oscarwinnende regisseur Steve McQueen, gebaseerd op het boek *Atlas van een bezette stad* van Bianca Stigter.

Om de bibliotheek nationaal en internationaal via social media onder de aandacht te brengen zijn er drie video's opgenomen: *Ets Haim doet een boekje open*. Hierin vertelt de conservator verhalen en anekdotes uit de bibliotheek. Daarnaast is er een video opgenomen over de achtergrond en geschiedenis van Ets Haim die in presentaties kan worden opgenomen.

Menasseh ben Israel Instituut (MbiI)

Het MbiI voor Joodse sociaal-wetenschappelijke en cultuur-historische studies is een academisch samenwerkingsverband van de Universiteit van Amsterdam (UvA), de Vrije Universiteit (VU) en het Joods Cultureel Kwartier.

De Vrije Universiteit is sinds 2021 participant van het MbiI. Namens de VU heeft prof. dr. Eveline van Staalduine-Sulman zitting genomen in het MbiI-bestuur. Bernard Wasserstein verliet in 2021 het bestuur.

Aan zowel de VU als de UvA werd in 2021 een hoogleraar Joodse Studies benoemd namens het MbiI (resp. prof. dr. Jessica Roitman per 1 februari 2021 en prof. dr. Bart Wallet per 1 september 2021).

Publieksactiviteiten

Vanwege de coronacrisis moesten ook in 2021 verschillende evenementen worden afgezegd, uitgesteld of in digitale vorm worden georganiseerd.

- Online interview met Arnon Grunberg, in samenwerking met Spui25, terug te luisteren via <https://www.spui25.nl/programma/joodse-literatuur-en-het-naoorlogse-europa> (28 januari 2021).
- *The Politics of Jewish Literature and the Making of Postwar Europe* (online conferentie), in samenwerking met het Duitsland Instituut, de Amsterdam School for Regional, Transnational and European Studies, het Amsterdam Center for European Studies en het Joods Cultureel Kwartier (2 en 3 februari 2021).
- *Symposium Dutch Jewish History: The Imperial Turn in Dutch Jewish History* (webinar op 2 juni 2021; congres op 4 en 5 oktober 2021).
- *De Remonstrantie van 1615: Hugo de Groot en de rechten van de Joden*, lezing in samenwerking met het Joods Cultureel Kwartier (14 november 2021).

Studia Rosenthaliana

Er verschenen in 2021 twee edities van het online tijdschrift *Studia Rosenthaliana*, te lezen via <https://www.aup-online.com/content/journals/17817838?page=submit-a-paper>.

Publicaties

Blom, J. C. H., David J. Wertheim, Hetty Berg, and Bart T. Wallet. *Reappraising the History of the Jews in the Netherlands* (Oxford: Littman Library of Jewish Civilization, 2021).

Samenwerking & Onderzoek

Samenwerking

- **Museum Catharijneconvent** in Utrecht – waarmee een meerjarige samenwerking bestaat voor de museale verbreiding van kennis van het joodse en het christelijke erfgoed.
- **De Plantage – Oase van Amsterdam** – samenwerkingsverband tussen culturele instellingen in de oostelijke binnenstad, in het bijzonder gericht op positionering van de Plantagebuurt in Amsterdam en op gezamenlijke duurzame bedrijfsvoering van de instellingen. De zakelijk directeur is lid van het bestuur van De Plantage Amsterdam.
- **Association of European Jewish Museums (AEJM)** – vereniging van Europese musea gericht op het leren van elkaar, het delen van ervaring, het opleiden van specialisten op Joods museaal gebied en het stimuleren van ondersteuning en samenwerking. De algemeen directeur is sinds november 2017 voorzitter van het bestuur van de AEJM. In 2021 is een intensievere samenwerking voorzien met de Council of American Jewish Museums, onder meer door gezamenlijk een online congres te organiseren.
- **Stichting Musea en Herinneringscentra 40-45 (SMH)** – samenwerkingsverband (geïnitieerd en opgericht door het Joods Museum en de Anne Frank Stichting) dat zich onder meer ten doel stelt de herinnering aan de Tweede Wereldoorlog levend te houden, elkaar te ondersteunen door uitwisseling van informatie en samenwerking op punten van gemeenschappelijk belang en gesprekspartner te zijn voor overheid en fondsen. De zakelijk directeur is penningmeester van het SMH-bestuur.
- **De Museum Plus Bus** – een samenwerkingsverband van diverse musea om groepen senioren uit verzorgingshuizen of met thuiszorg gratis een van de deelnemende musea te laten bezoeken. De manager Marketing en Communicatie is lid van het bestuur van De Museum Plus Bus. De Stichting Museum Plus Bus is gehuisvest in het Joods Cultureel Kwartier.

- **Overleg Amsterdamse Musea (OAM)** – een samenwerkingsverband van Amsterdamse Musea met als doel het versterken van de positie van de geregistreerde musea in Amsterdam door het bevorderen van een goede samenwerking tussen de aangesloten musea middels collectieve promotie, kennisdeling en belangenbehartiging. De zakelijk directeur is lid van het bestuur van OAM.
- **Bedrijveninvesteringzone (BIZ) Knowledge Mile** – een gemeenschappelijk initiatief van grote en kleine ondernemers, instellingen en andere gebruikers op de Knowledge Mile om samen te investeren in een beter werk- en leefklimaat. Op de Knowledge Mile zijn circa 200 bedrijven, hotels, musea, maatschappelijke en gemeentelijke instellingen verenigd in de BIZ. De zakelijk directeur is voorzitter van het BIZ-bestuur.

Het Joods Cultureel Kwartier is partner in verschillende wetenschappelijke onderzoeken. Hieronder kort de twee belangrijkste lopende onderzoeken:

- Het onderzoeksprogramma van het T.M.C. Asser Instituut, *The Global City: Challenges, Trust and the Role of Law*. Dit project leverde in 2021 een eerste promotie op. Onderzoeker Yehonatan Elazar de Mota is gepromoveerd op een proefschrift over de omgang van Portugese Joden met de slavernij;
- Het onderzoeksproject *Digital Memory of the Shoah*: met acht andere Europese partners, waaronder het Kazerne Dossin, het POLIN museum en universiteiten uit Nederland, België, het Verenigd Koninkrijk, Duitsland, Polen en Slovenië.

Vanaf 1 mei 2019 is een van de conservatoren van het Joods Cultureel Kwartier een promotieonderzoek gestart over *Nazi Looting and Postwar Restitution of European Judaica*, aan het Institute of Culture and Heritage, faculteit der Geesteswetenschappen, Universiteit van Amsterdam. De algemeen directeur is een van haar promotores.

Het Joods Cultureel Kwartier is lid van het Netwerk Religieus Erfgoed van het Centrum voor Religieus Erfgoed van de Universiteit Groningen en levert bijdragen aan congressen, workshops en publicaties. Een van de hieraan gelieerde projecten is een promotieonderzoek aan de Universiteit van Amsterdam van Paul Ariese, docent aan de Reinwardt Academie, getiteld *The Sacred in Musealised Synagogue Space. Representation of Jewish Religious Life in the Amsterdam Jewish Cultural Quarter*. De algemeen directeur is eerste promotor.

De algemeen directeur is ook de eerste promotor voor een promotie over de vroegste geschiedenis van het Joodse boek aan de UvA, uitgevoerd door Heide Warncke, conservator van Ets Haim – Livraria Montezinos.

Het Joods Cultureel Kwartier neemt deel aan een onderzoeksproject van de Association of European Jewish Museums naar de roof van rituele voorwerpen, in samenwerking met een aantal andere Joodse musea in Europa.

De algemeen directeur is als adviseur betrokken bij een door Rudi Ekkart geleid onderzoek naar de oorlogsgeschiedenis van het Mauritshuis in Den Haag.

In samenwerking met de gemeente Amsterdam en de UvA zal het Joods Cultureel Kwartier het verleden van de Joodse gemeenschap in de Waterloopleinbuurt en de Plantagebuurt op straat zichtbaar maken.

In samenwerking met prof. Frank van Vree, Gerdi Verbeet, René Mendel en het Menasseh ben Israel Instituut is het Joods Cultureel Kwartier betrokken bij de voorbereidingen voor een promotieonderzoek naar Joods verzet gedurende de Tweede Wereldoorlog. Dit onderzoek moet leiden tot een promotie aan de UvA.

Foto: Monique Kooijmans

Lezingen & Publicaties

De medewerkers van het Joods Cultureel Kwartier waren in 2021 verantwoordelijk voor de volgende lezingen, publicaties en wetenschappelijk onderzoek.

Emile Schrijver

Algemeen directeur

Lezingen

februari-maart 2021

Online collegereeks: 'Jewish Heritage as Living History', collegereeks Universiteit van Amsterdam

15 februari 2021

Online lezing 'The Jewish history of Amsterdam', Shenley United Synagogue, Londen

4 maart 2021

Online gastcollege in reeks over Internationaal cultuurbeleid en musea, Universiteit van Amsterdam, Erfgoedstudies

22 maart 2021

Online deelname aan 'Panel Discussion on Jewish museums' relations to the present', Jüdisches Museum, Frankfurt

8 april 2021

Online Lecture 'MA Class in Museums, Memory and Identity at University of Leiden on the Jewish Cultural Quarter', Amsterdam, Universiteit Leiden

11 april 2021

Herdenkingsrede bij Jom Hasjoa-herdenking, Kloosterkerk, Den Haag

21 april 2021

Deelname aan online panel 'Holocaust Museums and Moral Leadership', Council of American Jewish Museums

22 april 2021

Online lunchlezing Allard Pierson, Universiteit van Amsterdam over 'Huwelijksgedicht' uit Bibliotheca Rosenthaliana

23 mei 2021

Introduction to online Virtual Film Screening and Discussion about 'There Were Good People Doing Extraordinary Deeds... Leo Ullman's Story', Holocaust Memorial and Tolerance Center of Nassau County, VS

25 mei 2021

Online openingsrede bij evenement 'Zijn Joden wit?', De Balie, Amsterdam

2 juni 2021

Deelname aan online debat 'Do we need to decolonize Dutch-Jewish History, and if so, how?', Menasseh ben Israel Instituut, Amsterdam

12 augustus 2021

Online lezing 'Het joodse cultureel erfgoed in Nederland', Irgoen Olei Holland, Israël

1 september 2021

Openingslezing bij tentoonstelling Tewerkgesteld in het Amsterdamse Bos. Joodse werkkampen 1941-1944, Amsterdamse Bos, Amsterdam

12 september 2021

Online lezing 'The Eighteenth Century: A True Renaissance, or the Actual End of Hebrew Illuminated Manuscript Production?', Friedman Society, New York

4 oktober 2021

Online lezing, 'Complicated stories; Are Jews white?', evenement met Russische collega's georganiseerd door Dutch Culture, Sustainable Dialogues 2021

10 oktober 2021

Lezing 'Joods erfgoed in Nederland', Synagoge Winterswijk

3 november 2021

Deelname podiumgesprek 'Herinneren en herdenken in dialoog', Goethe-Institut, ASF-thema-avond

4 november 2021

Deelname aan plenary session 'The future of religious heritage in The Netherlands' in NGG conferentie Religion and Heritage: Futures for Religious Pasts, Universiteit van Amsterdam

11 november 2021

Rede bij finissage van SEPHARAD – Traces of a Multicultural Heritage, Yunus Emre Institute, Amsterdam

23 november 2021

Deelname en moderatie paneldiscussie over 'Challenges of our time', Conferentie Protecting the future, Russian Jewish Congress, Moskou

29 november 2021

Online lezing 'Jewish art history and Jewish book history meet for the last time: The end of Hebrew manuscript decoration in Western Europe', bij aanvaarding Narkiss Prize, Center for Jewish Art, Hebrew University, Jeruzalem

6 december 2021

Online lezing ‘Zwischen Realitäten und Illusionen. Zur Provenienzforschung jüdischer Bücher’, in serie Auf den Spuren einer ungeklärten Herkunft. Diskussionen zum jüdischen Bucherbe in Leipzig, Universitätsbibliothek Leipzig en Dubnow-Institut Leipzig

17 december 2021

Toespraak over Louis Lamm, bij plaatsing 999de en 1000de Stolperstein in Amsterdam

Publicaties

Finkelstein, David & Schrijver, Emile, ‘Book History and Jewish Book History’, in: Encyclopedia of Jewish Book Cultures Online, General Editor: Emile Schrijver. Consulted online on 18 July 2022
http://dx.doi.org/10.1163/2772-4026_EJBO_SIM_031848
First published online: 2021

‘Opinie: “De Vaandeldrager was een buitenkans. Maar critici hebben óók gelijk”’, Het Parool, 17 december 2021

‘Opinie: “Overheid, wacht niet langer met excuus voor slavernij”’, Het Parool, 1 juli 2021

‘Opinie: “Zijn de Primark en de pretparken werkelijk essentiëler dan de musea?”’, Het Parool, 20 mei 2021

Overig

‘Go Dutch eh?, Episode 5: Preventing and combatting discrimination and antisemitism’, Nederlandse ambassade Canada
<https://podcasts.bcast.fm/e/18pqyqzn>

‘De reis van een eeuwenoud gebedenboek’, Serie Topstukken BankGiroLoterij
<https://podcastluisteren.nl/ep/Topstukken-De-reis-van-een-eeuwenoud-gebedenboek>

‘Seforimchatter, with Prof. Emile Schrijver discussing Jewish Book Culture’
<https://seforimchatter.buzzsprout.com/1218638/9704207-with-prof-emile-schrijver-discussing-jewish-book-culture?s=09>

‘Menassehcast: Emile Schrijver and Theodor Dunkelgrün on Amsterdam as the Early Modern Jewish bookshop of the world’
<https://podcasts.apple.com/nl/podcast/emile-schrijver-and-theodor-dunkelgr%C3%BCn-on-amsterdam/id1544414567?i=1000502041258>

‘Podcast: Launching the Encyclopedia of Jewish Book Cultures Online’
<https://blog.brill.com/view/post/podcast--launching-the-encyclopedia-of-jewish-book-cultures-online.xml>

Nevenfuncties

- Bijzonder hoogleraar met leeropdracht ‘Geschiedenis van het Joods Cultureel Erfgoed, in het bijzonder van het Joodse Boek’, faculteit der Geesteswetenschappen, Universiteit van Amsterdam
- Conservator, Braginsky Collection of Hebrew Manuscripts and Printed Books, Zürich, Zwitserland
- Voorzitter bestuur Association of European Jewish Museums
- JCSAX b.v., Haarlem, DGA
- Penningmeester Stichting Menasseh ben Israel Instituut voor Joodse sociaalwetenschappelijke en cultuurhistorische studies, Amsterdam
- Bestuurslid Stichting Charlotte Salomon, Amsterdam
- Lid Wissenschaftlicher Beirat Jüdisches Museum Hohenems, Oostenrijk
- Lid Wetenschappelijke Adviesraad MiQua: LVR_ Jüdisches Museum im Archäologischen Quartier Köln, Duitsland
- Lid wetenschappelijke adviesraad Jewish Museum and Tolerance Center, Moscow, Rusland
- Lid Advisory Board John Rylands Research Institute, Manchester, Verenigd Koninkrijk
- General editor, Encyclopedia of Jewish Book Cultures, Brill Publishers, Leiden
- Redactielid Amsterdam Studies in the Dutch Golden Age, Amsterdam University Press
- Lid Advisory board Quaerendo; a Journal Devoted to Manuscripts and Printed Books, Brill Publishers, Leiden
- Lid Adviescommissie Mauritshuis in Oorlogstijd

Liesbeth Bijvoet

Zakelijk Directeur

Nevenfuncties

- Lid Raad van Toezicht DutchCulture, Amsterdam (tot 1 september 2021)
- Voorzitter Bestuur Dansmakers, Amsterdam
- Lid Raad van Toezicht Kennisland, Amsterdam
- Bestuurslid Samenwerkende Amsterdamse Musea, Amsterdam
- Bestuurslid De Plantage Amsterdam, Amsterdam
- Bestuurslid Stichting Charlotte Salomon, Amsterdam
- Lid Raad van Toezicht Metropole Orkest, Hilversum
- Bestuurslid Stichting Support Metropole Orkest, Hilversum
- Voorzitter Bestuur Knowledge Mile BIZ, Amsterdam
- Penningmeester Bestuur Stichting Musea en Herinneringscentra 40-45

Raad van Toezicht

Relevante nevenfuncties

Dhr. R.D. Aronson

- Eigenaar Aronson Antiquairs
- Bestuurslid Stichting NedArt
- Bestuurslid Maror
- Gemeenschapsraadslid AvroTros
- Specialist *Tussen Kunst en Kitsch*
- Bestuurslid Stichting Royal Delft Museum
- Lid Commissie Collectie Nederland, Raad voor Cultuur

Dhr. J.L. Davidson

- Voorzitter Raad van Bestuur EY Nederland
- Bestuurslid Stichting Turing Foundation
- Bestuurslid Bischoffsheim Stichting
- Bestuurslid Stichting Menasseh ben Israel Instituut
- Bestuurslid Stichting Gan Hasjalom
- Lid Raad van Toezicht Hortus Botanicus Amsterdam

Dhr. E.P. Groenteman

- Zelfstandig adviseur
- Voorzitter Raad van Commissarissen B.V. Beleggingsmaatschappij vh. Biedermann & Co.
- Penningmeester Stichting Vrienden van het Joods (Historisch) Museum

Dhr. J.F.L. Guttmann

- Voorzitter Amsterdam Light Festival
- Board member Humanity in Action INC.
- Bestuurslid St. Amarte Fonds

Lisa de Goffau

Conservator tentoonstellingen, collecties & kenniscentrum

Lezing

7 maart 2021

Objecten uit Joods Arnhem in de collectie van het Joods Historisch Museum, JoGO-dag

Publicatie

Bijdrage aan: *Rammelaars en rinkelbellen: De collectie van Heinz Keijser*, onder redactie van Mirjam Knotter en Lies Meiboom. Zutphen: Walburg Pers, 2021

Nevenfuncties

- Bestuurslid Jonge Judaïci
- Bestuurslid Nederlandse Vrienden van de Hebreeuwse Universiteit van Jeruzalem

Judith Hoekstra

Conservator

Publicatie

Gaten in het geheugen en spoken uit het verleden in: Gil & Moti, *Forget & Remember*

Annemiek Gringold

Conservator & projectleider Nationaal Holocaustmuseum & Hollandsche Schouwburg

Lezingen

13 april 2021

Ontwerp en inhoud Nationaal Holocaustmuseum. Bijeenkomst Academische klankbordgroep

26 augustus 2021

Mensen in het Nationaal Holocaustmuseum.

Persbijeenkomst start bouw Nationaal Holocaustmuseum

2 september 2021

Educatie op een authentieke plek van vervolging. Statemuseum Sobibor, Poland

Overig

11 januari 2021

Opnamen NPO-serie *Het verhaal van Nederland* over (de impact van) de Jodenvervolging op de Nederlandse samenleving, Hilversum

Petra Katzenstein

Manager Joods Museum junior & speciale projecten

Lezingen

Diverse presentaties I ASK-methode

Online workshop LIG Amsterdam/Studiecentrum over de toekomst van het Joods Museum junior

Nevenfuncties

- Jurylid Children in Museums Award (CMA) voor Hands On International Association of Children in Museums
- Voorzitter Lexhanna Stichting
- Voorzitter Paula Salomon Lindberg Foundation
- Lid bestuur Nettie van Zwanenberg Stichting
- Voorzanger LIG Gelderland

Mirjam Knotter

Hoofdconservator / manager tentoonstellingen

Lezing

11 januari 2021

College en begeleiding werkgroep bachelor studenten. *Heinz Keijser – een Joodse verzamelaar.* Universiteit van Amsterdam

Publicaties

Mirjam Knotter, *Charlotte Salomon in Close-Up. Cinema and its Influence on Life? or Theatre?* In: *Trasparenze* 7/2021. Numero digitale gratuito dedicato a Charlotte Salomon

Mirjam Knotter en Lies Meiboom (red.), *Rammelaars en rinkelbellen. De collectie van Heinz Keijser*.
Stichting H. Keijser/Walburg Pers 2021

Overig

Podcast, *De man met de rammelaars*, in samenwerking met Airborne en Lotte van Gaalen

Onderzoek en voorbereiding in samenwerking met Gary Schwartz voor de tentoonstelling *Rembrandt Seen Through Jewish Eyes*, in opdracht van het Jewish Museum of Tolerance in Moskou, 2018 tot en met 2022

Heide Warncke

Conservator Bibliotheek Ets Haim

Lezingen

17 mei 2021

Sjavoet in Amsterdam in 1624 – de strijd tussen de twee bergen Sinai en Moria over de eer de Tora te ontvangen. Bendigamos, Amsterdam

27 mei 2021

Hier doorreis ik hemel en aarde – De bibliotheek Ets Haim–Livraría Montezinos in Amsterdam. Vereniging Hebreeuws (online)

5 juni 2021

Hier doorreis ik hemel en aarde – De bibliotheek Ets Haim–Livraría Montezinos in Amsterdam. Liberaal Joodse Gemeente Noord-Nederland (online)

26 augustus 2021

Here I travel through heaven and earth. Congres: From Josephus to Josippon and Beyond (23-26 augustus 2021), Amsterdam (online)

Publicaties

Papieren kinderen, in: De Vrijdagavond (online), 19 januari

Ets Haim–Livraría Montezinos: Where ‘Paper Children’ line the Walls / Kostbare Kinder aus Papier, Blog Germania Judaica, 1 juni

Overig

11 juni 2021

Schalom – jüdisches Leben heute. Von Büchern und ihren Orten, Interview Deutschlandfunk

Nevenfuncties

- Bestuurslid Nederlandse Vrienden van de Hebreeuwse Universiteit van Jeruzalem (NVHU)
- Organisatiecomité Congres SHARP (The Society for the History of Authorship, Reading and Publishing), Power of the Written Word, Amsterdam, 11-15 juli 2022

Bernadette van Woerkom

Conservator fotografie

Lezingen

29 augustus 2021

GalleryTalk op de tentoonstelling *Fred Stein. Dresden, Parijs, New York. Fotograaf in ballingschap*. Joods Museum

10 september 2021

Inleiding op de film *The Exiles* in het kader van het evenementenprogramma bij de tentoonstelling *Fred Stein. Dresden, Parijs, New York. Fotograaf in ballingschap*. Joods Museum

19 september 2021

Inleiding op de tentoonstelling *Fred Stein. Dresden, Parijs, New York. Fotograaf in ballingschap* voor VIP-gasten. Fotofestival Unseen

Titia Zoeter

Conservator

Overig

28 november 2021

De Verdwenen Stad, RTV Noord-Holland. <https://www.nhnieuws.nl/nieuws/295341/de-verdwenen-stad-snuffelen-op-de-grond-op-het-waterlooplein>

5 december 2021

De Verdwenen Stad, RTV Noord-Holland. <https://www.nhnieuws.nl/nieuws/295671/de-verdwenen-stad-vlooienburg-moest-wijken-voor-de-stopera>

Ariane Zwieters

Senior medewerker collecties & kenniscentrum

Publicatie

Jiddisje kinderboeken in: tijdschrift *Grine Medine* 76, 2021, p. 30-41. Uitgave Stichting Jiddisj, Amsterdam

Nevenfunctie

- Bestuurslid Stichting Jiddisj

Personeel & Organisatie

Personeelsopbouw 31-12-2020

PERSONEN IN DIENST		
onbepaalde tijd	65	
bepaalde tijd	19	
Totaal in dienst	84	(67 fte)
Vrijwilligers	73	
Oproepkrachten	8	
Rondleiders	22	

Ondernemingsraad

1 januari – 31 juli 2021

- Otto Visser voorzitter
- Marleen van de Graaf secretaris
- Sara Jacobs lid
- Ruud Visser lid

1 augustus - 31 december 2021

- Joyce Poot voorzitter
- Lisa de Goffau secretaris
- Irma Vogelenzang lid
- Otto Visse lid

Besturen

Raad van Toezicht Stichting Joods Museum

- Dhr. J. Davidson voorzitter
- Dhr. J.F.L. Guttmann lid
- Mw. Sh. van der Hart lid
- Dhr. F. Hollander lid
- Mw. S. Joseph lid
- Mw. H. Troostwijk lid
- Dhr. E. Groenteman lid

Raad van toezicht Stichting Hollandsche Schouwburg

- Dhr. J. Krant lid
- Dhr. J.H. Gerson voorzitter
- Dhr. E.C.W.M. Damen lid
- Mevr. J.M. van Hall lid
- Dhr. J.J. Cahen lid

Bestuur Stichting Vrienden van het Joods Cultureel Kwartier

- Dhr. drs. E.P. Groenteman penningmeester
- Dhr. F. Hollander voorzitter
- Dhr. E. Groenteman lid
- Mevr. F. Meijers lid
- Dhr. G. Soesan lid
- Dhr. V. David lid
- Mevr. M. Shabi lid
- Mevr. D. Sarlui lid
- Mevr. R.C. Musaph-Andriess ere voorzitter

Financiële ondersteuning

Subsidiënt

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Voor het Nationaal Holocaustmuseum

Met dank aan de deelnemers van de VriendenLoterij

Voor behoud, restauratie en uitbreiding van de collectie

Met dank aan de deelnemers van de VriendenLoterij

Begunstigers Joods Cultureel Kwartier

Aartsbisdom Utrecht

Ars Donandi / Koster-de Wolff fonds

Artis Arts

Livia en Robert Baruch-Kapusta

B. Bausch-Polak

Rob van den Bergh

BPD Cultuurfonds

Louis Briller Trust

Bundesrepublik Deutschland Auswärtiges Amt

De Nederlandsche Bank

De Nederlandse Spoorwegen

Edli Foundation

Fonds 21

Fonds Erfpachtgelden gemeente Amsterdam

Ulrika Grünwald Citron & Joel Citron

Anne Frank Fonds Basel

Philip Friedmann Family Charity Foundation

Gassan Diamonds

Franken Family Foundation

Fundatie van den Santheuvel, Sobbe

Gemeente Amsterdam

Gemeente Hoorn

Gemeente Nijmegen

Gemeente Winterswijk

Goethe Instituut

Goldberg/Nash Family Foundation

Ben & Cindy Golub

Ter nagedachtenis aan Bram & Elly Hertzberger

Hilleel Moerel Stichting

Janivo Stichting

Michael en Philippine Kahn

Kattendijcke/Drucker stichting

Mariette & Wim Koster-Herz

Harry Krakowski

Sonja de Lange

Lantos Foundation

Max en Lia Léons

Doron, Marianne & Naomi Livnat

Maison de Bonneterie

Anna Markus

Jaap en Tineke Meijers

Ellen Mendel

Mensen maken Amsterdam. Fonds voor Centrum

Ministerie van Justitie en Veiligheid

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport

Mondriaan Fonds

Morton H. Meyerson Family Foundation

Herman en Rosetta Musaph-Andriessse

Frederik Polak en Griet Polak-Asscher Fonds

Nederlandse Organisatie voor
Wetenschappelijk Onderzoek (NWO)

Nijkerk Holding B.V.

Nut Amsterdam

Philips Electronics Nederland B.V.

Marion G. Polak Stichting

The Premseelaar Family Foundation

Prins Bernhard Cultuurfonds

Provincie Noord-Holland

R. Norg

Ribbink van den Hoek Familie Stichting

David Roos-Weijl Stichting

Marei von Saher

J. Safra Sarasin Group

SALOMON DE JONG Stichting

Salomon Stichting / Mozes A. Staszewski Amsterdam

Donatie uit de nalatenschap van
D.E. Stibbe en A. Stibbe-Peereboom

Stichting Pieter Bastiaan

Stichting Collectieve Maror-gelden Nederland

Stichting Democratie en Media

Stichting Eekhoornfonds

Stichting Gifted Art

Stichting Baron van Hugenpoth tot Aerdt

Stichting Huisman Vredes Fonds

Stichting Iton

Stichting Will en Rita Jaeger Fonds

Stichting Levi Lassen

Stichting Maatschappij tot Nut der Israëlieten in
Nederland

Stichting Makaria Foundation

Stichting RCOAK

Stichting Saphir

Stichting Sonja van Tijn Fonds

Stichting 't Trekpaert

The Foundation for the Jewish Historical Museum in
Amsterdam, Inc.

Stichting Zabawas

The Streisand Foundation

Andrew & Ann Tisch Foundation

vfonds

VSBfonds

The Naomi Weidner Trust

The Harry and Jeanette Weinberg Foundation

Mr Abey and Arianne Wijnperle

Michael & Lynne Wolitzer

Drs. C. van Zadelhoff Fonds

Daarnaast ontving het Joods Cultureel Kwartier in
2021 steun van Stichting Vrienden van het Joods
Cultureel Kwartier, Jonas Daniel Meijer Fonds,
legaten en bijdragen van particuliere donateurs.

Fondsen op naam beheerd door de Stichting Vrienden van het Joods Historisch Museum

Aankoopfonds Fotografie

Ankie Hak Fonds

Ellen Edinoff en Koert Stuyf Fonds

Familie Souget Fonds

Familiefonds Gompen

Fonds Kattenburg 826

Fonds ter nagedachtenis van Socher Kirzner,
Fania Kirzner-Shusterman en Leo Shuman

Hans en Elly Jaffé Fonds

Hans Ham Fonds

Helmuth Mainz & Lore Bacharach Fonds

Het Joshua, Mila, Sari, Badu, Isi en Mace de Swaan Fonds

Inge & Alfred Nijkerk-von der Laden Fonds

Jetteke Frijda Fonds

Joël Cahen Kunstkabinet Fonds

Johanna Rebecca Wolff Fonds

Karl en Luisa Guttman-Treves Fonds

Leijdesdorff-Samuel Familiefonds

Marcelle Hertzdahl Fonds

Margot Rehfish en Fiep Westendorp Fonds

Moos Cohen Fonds

Netty Rosenfeld Fonds

Nora Salomons Fonds

Prof. dr. Herman Musaph Fonds

Salomon van Praag Sigaar Fonds

Tim Uppelschoten Fonds

Van Hessen Fonds

Weishut/Snapper-Fonds

W.J.H. Hoos Fonds

Begunstigers interieurplan Portugese Synagoge

BPD Cultuurfonds

Joodse Erfpachttegoeden Amsterdam

Mokums Mecenaat

Mondriaan Fonds

Prins Bernhard Cultuurfonds

Provincie Noord-Holland

Stichting Collectieve Maror-Gelden

Stichting Dioraphte

Stichting dr. Hendrik Muller's Vaderlandsch Fonds

Stichting Levi Lassen

Stichting Pieter Bastiaan

Stichting TBI Fundatie

Stichting Will en Rita Jaeger Fonds

En particulieren die anoniem wensen te blijven

Verkorte jaarrekening

Balans per 31 december (na resultaatbestemming)

ACTIVA	2021	2020
	€	€
VASTE ACTIVA		
Immateriële vaste activa	-	-
Materiële vaste activa	7.580.844	1.730.442
Totaal vaste activa	7.580.844	1.730.442
VLOTTENDE ACTIVA		
Voorraden	513.790	417.080
Vorderingen	1.951.044	1.084.430
Liquide middelen	11.341.137	9.683.882
Totaal vlottende activa	13.805.971	11.185.392
TOTAAL ACTIVA	21.386.815	12.915.834
PASSIVA	2021	2020
	€	€
EIGEN VERMOGEN		
Algemene reserve	287.415	287.415
Bestemmingsfonds OCW-RAOCC	1.092.094	1.052.004
Overige bestemmingsfondsen	10.101.515	5.531.947
Totaal eigen vermogen	11.481.024	6.871.366
VOORZIENINGEN	765.683	92.729
LANGLOPENDE SCHULDEN	454.544	591.192
KORTLOPENDE SCHULDEN		
Nog te besteden		
huisvestingssubsidie OCW	0	136.373
Schulden aan leveranciers	262.641	367.253
Belastingen en premies soc. verz.	185.766	172.440
Vooruitontvangen subsidie	7.187.408	3.212.351
Overige schulden	534.211	437.264
Overlopende passiva	515.538	1.034.866
Totaal kortlopende schulden	8.685.564	5.360.547
TOTAAL PASSIVA	21.386.815	12.915.834

Exploitatierkening

BATEN	2021	2020
	€	€
OPBRENGSTEN		
Publieksinkomsten buitenland	0	0
Publieksinkomsten binnenland		
- Publieksinkomsten onderdeel kaartverkoop	328.478	404.873
- Publieksinkomsten overig	66.700	73.000
Overige directe opbrengsten	28.296	16.362
Totale opbrengsten	423.474	494.235
TOTAAL BIJDAGEN UIT PRIVATE MIDDELEN	1.528.603	4.553.184
SUBSIDIES EN BIJDAGEN		
Structurele subsidie OCW	4.371.485	4.148.996
Overige subsidies/bijdragen	6.057.779	3.482.931
Totale subsidies en bijdragen	10.429.264	7.631.927
TOTALE BATEN	12.381.341	12.679.346
LASTEN	2021	2020
	€	€
Salarislasten	3.742.715	4.121.290
Huisvestingslasten	1.391.767	528.016
Aankopen	0	0
Afschrijvingen	173.153	226.635
Overige lasten	2.464.048	2.610.464
TOTALE LASTEN	7.771.683	7.486.405
Saldo rentebaten /-lasten	0	20
Naar bestemmingsfonds		
Nationaal Holocaustmuseum	4.569.568	4.140.957
SALDO UIT BEDRIJFSVOERING	40.090	1.052.004

Scholieren in Portugese Synagoge. Foto: Ernst van Deursen